

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภูมิสังคมและประสบการณ์การฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลามทั้งในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านป่าข้าวหลาม เพื่อศึกษาสภาพและระบบนิเวศของลำห้วยป่าข้าวหลามรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในอดีตและปัจจุบันและเพื่อพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลามตามแนวทางพระราชดำริในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 56 ครัวเรือนในบ้านป่าข้าวหลามโดยการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิสังคมของชุมชนบ้านป่าข้าวหลามและประสบการณ์ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลามทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ภาระหนี้สิน จำนวนสมาชิก พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ การวิเคราะห์ชุมชนแบบ time line

ตอนที่ 2 ศึกษาระบบนิเวศของลำห้วยป่าข้าวหลามรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลลำห้วยป่าข้าวหลามแบบ time line การเผยแพร่แนวคิดของคนในครัวเรือน การดูแลและรักษาป่าของคนในครัวเรือน แนวคิดของคนในครัวเรือน ผู้ที่มีบทบาทในชุมชน การรับข้อมูลข่าวสาร และการปลูกป่า

ตอนที่ 3 เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลามตามแนวทางพระราชดำริในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ได้แก่ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ รูปแบบการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ บทบาทการพัฒนาฟื้นฟู ความรู้ที่ต้องการ เงื่อนไขการพัฒนา สาเหตุที่ต้องพัฒนา ผู้สนับสนุนในการพัฒนาและกิจกรรมต่างๆ เช่น การอบรมและศึกษาดูงาน การปลูกป่าหรือพืชท้องถิ่น การบวชป่าเพื่อพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร การทำฝายชะลอน้ำ

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปภูมิสังคมของชุมชนบ้านป่าข้าวหลาม
และประสบการณ์ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลาม
ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของภูมิสังคมของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ภาระหนี้สิน จำนวนสมาชิก พื้นที่ถือครองทางการเกษตร ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ อดีตและปัจจุบันที่ประสบผลสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากที่สุด มีอายุเฉลี่ย 39 ปี บ้านป่าข้าวหลาม ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบล กี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีที่ตั้งอยู่พิกัดที่ 47Q 469338 (ระบบ Indian Thailand) อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 574 ฟุต เป็นชุมชนเล็กๆ ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชนเผ่ากระเหรี่ยง โดยมีนายกะสาย ตีลู เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ร่วมกับคณะสงฆ์ของคริสต์เดียน คุณพ่อสลา ชักชวนพี่น้องชนเผ่ากระเหรี่ยง มาอยู่เป็นหลักแหล่ง เมื่อประมาณ 50 ปี กับบ้านชนเผ่าที่มีอยู่ก่อนแล้ว 2 หลัง แรกมีจำนวน 9 หลังคาเรือน อยู่ตามสภาพของชนเผ่าและได้พัฒนาให้เกิดเส้นทางเดินเท้าเข้าหมู่บ้าน ตามเส้นทาง ชักลากไม้และเพิ่มจำนวนประชากรขึ้นเรื่อยมาและได้ยกฐานะเป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2535 ด้วยการ แยกตัวออกจาก หมู่ 3 บ้านสบถ้าย โดยมีนายกะสาย ตีลูเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก อยู่ห่างจากอำเภอแม่แตง 45 กิโลเมตรทางทิศเหนือ สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนเป็นภูเขาหิน ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านป่าเกี๋ย อำเภอเชียงดาว ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านห้วยน้ำดัง หมู่ 5 อำเภอแม่แตง ชุมชนเกิดการ ขยายใหญ่ขึ้นและรวบรวมหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงมาเป็นหมู่บ้านบริวารรวม 6 หย่อมบ้านมีหย่อม บ้านแม่กอกซ้าย บ้านแม่กอกขวา บ้านป่าไม้แดง บ้านปากกล้วย บ้านแม่หมาใน ปัจจุบันบ้านป่าข้าว หลามมีจำนวนหลังคาเรือน 56 หลังคาเรือน ประชากร 258 คน เป็นชาย 128 คน หญิง 130 คนจาก การเพิ่มจำนวนประชากร เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลทำให้เกิดความต้องการทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ จึงเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เช่นบุกรุกเบิกขยายพื้นที่ทางการเกษตร ตัดไม้เพื่อใช้สอยและแปรรูปสร้างที่อยู่อาศัย หรือนำไปขายเป็นบางส่วน การสร้างบ้านหลังใหม่แทนบ้านหลังเก่าถูกออกแบบใหม่ให้มีความมั่นคงถาวรมากขึ้นการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยมีน้อยลง มีคนเข้ามาเพิ่มมากขึ้นจากการขยายครอบครัว ของครอบครัวเดิม มีลูกเขย มีลูกสะใภ้ จากหมู่บ้านอื่นเข้ามาเพิ่มในบางครอบครัว และมีการสร้าง บ้านใหม่ที่แยกจากครอบครัวเดิมมากขึ้น ครอบครัวยังเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวน 5 - 8 คน คิดเป็นร้อยละ 51.8 ศาสนา นับถือศาสนาคริสต์ ภาษาที่ใช้ภาษาไทยกลาง กระเหรี่ยง คำเมือง ส่วน

ใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 53.6 มีแม่น้ำแดงไหลผ่าน การใช้ที่ดินส่วนมากจะใช้ทำนาข้าว ร้อยละ 76.8 และสามารถผลิตข้าวได้มากที่สุดในปีในตำบล ไม่มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินร้อยละ 96.4 การพังทลายของหน้าดินมีสูงมาก (625.0) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชุดดินแม่แดง พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนลาดเอียงไปทางทิศใต้มีความลาดเอียงมากกว่า 35 % มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 590 – 630 ต่อปี คุณภาพลุ่มน้ำเป็นชั้นคุณภาพน้ำ 2 มีความลาดชันร้อยละ 35 – 50 ใช้น้ำประปาระบบภูเขาในการอุปโภคบริโภค อาชีพรอง เลี้ยงโค กระบือ มีไว้เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าภายนอก อาชีพทั่วไปรับจ้างทอแพต่อแพ ตัดไม้ไผ่ทำแพ ต้อนรับนักท่องเที่ยว มีโฮมสเตย์ 6 แห่ง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวไม้ไผ่จากหมู่บ้านไปจนถึงบ้านสบก่ายฤดูน้ำหลากจะใช้เวลา ประมาณ 3 ชั่วโมงในฤดูแล้งประมาณ 5 ชั่วโมง มีแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำแดงที่มีขนาดใหญ่เชื่อกันว่าบางตัวมีน้ำหนักสูงถึง 10 กิโลกรัม รวมกันอยู่ประมาณ 1,000 ตัว นักท่องเที่ยวสามารถให้อาหารปลาได้ทุกชนิด ไม่ว่าจะผัก ขนมนและลงเล่นน้ำได้กับปลา คำดูปลาได้น้ำ ส่วนมากนักท่องเที่ยวจะเดินทางด้วยเท้าจากบ้านห้วยน้ำค้าง บ้านแม่สะมา จุดพักที่โฮมสเตย์ในหมู่บ้านและล่องแพไม้ไผ่ไปยังบ้านสบก่าย ในราคา 150 บาทต่อคน ร้านค้ามีปลีก 6 แห่ง ปางช้าง 2 แห่ง ปางช้างป่าคา ปางช้างห้วยน้ำค้าง ราคาขี่ช้างคนละ 300 ต่อคน ป้อน้ำมัน (หลอด) 1 แห่ง หมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้ระบบไฟฟ้าโซลาร์เซลล์ โรงเรียน 1 แห่ง โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9 ทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 มีนักเรียนจำนวน 125 คน ปัจจุบันมี ค.ต.พนารัตน์ จินดากุล เป็นครูใหญ่

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีฯ เสด็จเยี่ยม โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9 จำนวน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2537 ครั้งที่ 2 วันที่ 18 พฤศจิกายน 2547 ครั้งที่ 3 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2552 เพื่อเสด็จเยี่ยมงานตามโครงการพระราชดำริ 8 โครงการ เพื่อให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อดีตเส้นทางบริเวณพื้นที่เคยเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจากชายแดนเข้าสู่ในเมือง จึงเป็นสาเหตุก่อตั้งโรงเรียนเพื่อความมั่นคงของชาติ กอปรได้รับการร้องขอจากชุมชนให้จัดตั้งโรงเรียนในชุมชน การเสด็จเยี่ยมโรงเรียนครั้งที่ 3 ราษฎรได้ถวายฎีกาสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีฯ เพื่อขอสะพาน และเส้นทางเข้าหมู่บ้าน และชุมชนได้สะพานคอนกรีตตามที่ถวายฎีกาสร้างเสร็จยังไม่ได้ใช้งานมีเหตุทางอุทกภัยทำให้สะพานชำรุดไม่สามารถใช้การได้ปัจจุบันยังไม่มีโครงการซ่อมแซม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ตั้งอยู่ในบริเวณเขตของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9 เป็นการมอบโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลก็ดช้าง เป็นผู้บริหารจัดการ มีครูผู้ดูแลเด็กในหมู่บ้าน 2 คน โบนัสมี 2 หลัง รายได้ต่อปีอยู่ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทเป็นรายได้ที่ต่ำกว่าความจำเป็นพื้นฐาน เส้นทางเข้าสู่หมู่บ้าน มี 3 เส้นทาง เส้นทางสายแรกปากทางแม่ตะมาน – บ้านเมืองก็ดเป็นถนนลาดยางสลับนถนนคอนกรีตประมาณ 20 กิโลเมตร จากบ้าน

เมืองก๊อด – บ้านสบก่าย – บ้านใหม่ปู่ทอง (อีโก้) – บ้านทุ่งเหย้า (ลาหลู่) เป็นดินลูกรัง จากบ้านทุ่งเหย้าถึงบ้านป่าข้าวหลามเป็นทางขุดสลับถนนคอนกรีต ยากลำบากในฤดูฝนใช้ได้เฉพาะรถขับเคลื่อน 4 ล้อ และมีเส้นทางสายบ้านห้วยไร่มาบรรจบกันที่บ้านเมืองก๊อดเป็นทางลาดยางและต่อไปถึงบ้านป่าข้าวหลาม และมีเส้นทางสายบ้านไร่เปิงถึงบ้านสบก่ายเป็นทางลูกรังจะมาบรรจบกันที่บ้านสบก่าย เดินต่อไปตามถนนสายแรก การเดินทางไปบ้านป่าข้าวหลาม ต้องอาศัยรถยนต์ส่วนตัวจึงจะเข้าหมู่บ้านได้ เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีทางรถยนต์ทะลุไปที่อื่น นอกจากเดินไปตามทางเดินป่าของนักท่องเที่ยวไปทางทิศตะวันตก นอกจากทางเดินเท้า ต้องเดินไปทางบ้านป่ากล้วย บ้านแม่จอกน้อย ทะลุเส้นทางสายปายแม่แดงที่บ้านแม่สะ แวะเดินตามลัดเลาะไปตามลำน้ำแม่แดงขึ้นไปทางทิศเหนือจะถึงหมู่บ้านเมืองคอง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในหมู่บ้านมีกลุ่ม อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน (อปพร) อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม) มีนายอมร ติลล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ในขณะที่เดียวกันบ้านป่าข้าวหลามเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ชาวต่างชาติเข้ามาพักโฮมสเตย์ในหมู่บ้านจีซ้างและล่องแพไม้ไผ่ ต่อไปยังบ้านสบก่าย ในการล่องแพไม้ไผ่จะใช้ไม้ไผ่ต่อแพประมาณ 15 – 16 เล่มต่อลำ การล่องแพไม้ไผ่มีมาในชุมชนมาประมาณ 20 ปี ไม้ไผ่ถูกตัดทำลายในพื้นที่เป็นบริเวณกว้างจนต้นไม้เจริญเติบโตไม่ทันความต้องการ บางครั้งถึงตัดไม้ไผ่ที่มีอายุที่ไม่ถึง 1 ปี มาใช้จึงทำให้เจริญเติบโตไม่ทัน ไม้ไผ่ที่จะใช้ล่องแพที่ดีจะต้องเล่มใหญ่มีลำตรงมีเนื้อไม้ที่บางจะทำให้คุณสมบัติลอยตัวได้ดี บางครั้งแพไม้เพียงพอก็ต้องสั่งซื้อแพไม้ไผ่จากบ้านเมืองคอง ตำบลเมืองคอง อำเภอเชียงดาว เพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนเคยล่องแพยางใช้กับนักท่องเที่ยวปรากฏว่าไม่เป็นที่นิยม และมีต้นทุนสูงและมีปัญหาเกี่ยวกับการส่งไม้แพวนกลับ แพไม้ไผ่ที่ใช้ล่องแล้วจะทำการเป็นแพวนก็ยากลำบากในการขนส่ง แพที่แตกหักส่วนหนึ่งก็จะถูกแปรรูปเป็นไม้ซี้ ไม้ฟาก เพื่อส่งขายให้กับร้านค้าไม้ แพที่ดีก็ถูกนำไปใช้ต่อยังปางช้างที่อยู่ลุ่มน้ำทางตอนใต้ น้ำแม่แดงลงไป เช่นปางช้างแม่ตะมาน ปางช้างจังกะลาฟ ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งของชุมชนปัจจุบันได้มีพ่อค้าได้ทำแพวนกลับนำมาใช้ใหม่ได้แล้วเพราะเส้นทางถูกสร้างให้ดีขึ้น พอที่จะสามารถลำเลียงแพมาใช้ใหม่ได้ ช่วยให้การตัดไม้ไผ่มาทำแพได้บ้าง เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

ตาราง 4 แสดงจำนวนร้อยละของเพศ

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	32	57.1
หญิง	24	42.9
รวม	56	100

จาก การศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 56 คนเป็นตัวแทนของครัวเรือนบ้านป่าข้าวหลามโดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเพศชาย 32 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1 เพศหญิง 24 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9

ตาราง 5 แสดงจำนวนร้อยละของอายุ

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
21 – 30 ปี	16	28.6
31 – 40 ปี	14	25
41 – 50 ปี	15	26.8
51 – 60 ปี	6	10.7
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	5	8.9
รวม	56	100

จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนอายุของผู้ให้ข้อมูลอายุ 21 – 30 ปีคิดเป็นร้อยละ 28.6 มากที่สุด อายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.0 อายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.8 ปีอายุ 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.7 อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.9 เป็นผู้ให้ข้อมูลน้อยที่สุด

ตาราง 6 แสดงจำนวนร้อยละของการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	30	53.6
ระดับประถมศึกษา	18	32.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	1	1.8
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	3	5.4
ระดับปริญญาตรี	4	7.1
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า ระดับการศึกษา ร้อยละ 53.6 ไม่ได้เรียนหนังสือ รองลงมาร้อยละ 32.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 7.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 5.4 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 1.8 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตาราง 7 แสดงจำนวนร้อยละของอาชีพหลัก

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำนา	43	76.8
ทำไร่	8	14.3
อื่นๆ ระบุ...ค้าขาย	5	8.9
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า อาชีพหลักของคนในครัวเรือน ร้อยละ 76.8 มีอาชีพทำนา รองลงมาร้อยละ 14.3 ทำไร่ และ ร้อยละ 8.9 มีอาชีพอื่นๆ ระบุ ค้าขาย ร้อยละ 8.9 น้อยที่สุด

ตาราง 8 แสดงจำนวนร้อยละของอาชีพครอง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพครอง		
เลี้ยงสัตว์	33	76.8
ค้าขาย	7	12.5
รับจ้างทั่วไป	16	28.6
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า อาชีพครองของชุมชน ร้อยละ 76.3 มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย รองลงมา ร้อยละ 28.6 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 12.5 มีอาชีพค้าขาย

ตาราง 9 แสดงจำนวนร้อยละของรายได้ของครัวเรือน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนต่อปี		
10,000 – 15,000	41	73.2
15,001 – 20,000	10	17.9
20,001 – 25,000	3	5.41
25,001 – 35,000	1	1.8
35,001 – ขึ้นไป	1	1.8
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า รายได้ของคนในครัวเรือน ร้อยละ 73.2 มีรายได้ต่อปี 10,000 – 15,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 17.5 มีรายได้ต่อปี 15,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 5.4 มีรายได้ต่อปี 20,001 – 25,000 บาท และร้อยละ 1.8 มีรายได้ต่อปี 25,001 – 30,000 บาท แสดงให้เห็นว่าคนในชุมชนมีรายได้ต่อปีอยู่ต่ำมาก

ตาราง 10 แสดงจำนวนร้อยละของภาระหนี้สินในครัวเรือน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีภาระหนี้สินในครัวเรือน	34	60.7
มีจำนวนน้อยกว่า 10,000 บาท	10	17.9
มีจำนวน 10,001- 20,000 บาท	7	12.5
มีจำนวน 20,001-30,000 บาท	3	5.4
มีจำนวน มากกว่า 30,000 บาท	2	3.6
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า ภาระหนี้สินในครัวเรือนของคนในชุมชน ร้อยละ 60.7 ไม่มีภาระหนี้สินในครัวเรือน รองลงมา ร้อยละ 17.9 มีหนี้สินน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 12.4 มีหนี้สิน 10,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 5.4 มีหนี้สิน 20,000 – 30,000 บาท ร้อยละ 3.6 มีหนี้สินมากกว่า 30,001 บาท ส่วนมากไม่มีหนี้สิน

ตาราง 11 แสดงจำนวนร้อยละของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
2 – 4 คน	27	48.2
5 – 8 คน	29	51.18
รวม	56	100

จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 51.18 มีสมาชิกอยู่ระหว่าง 5 – 8 คนแสดงให้เห็นว่ายังเป็นครอบครัวใหญ่หรือมีลูกมาก รองลงมา ร้อยละ 48.2 มีสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 2 – 4 คน เป็นครอบครัวขนาดเล็กหรือกำลังสร้างบ้านเรือนใหม่ มีบุตร 1 – 2 คน เป็นครอบครัวที่พึ่งแยกออกจากพ่อแม่มาสร้างครอบครัวใหม่

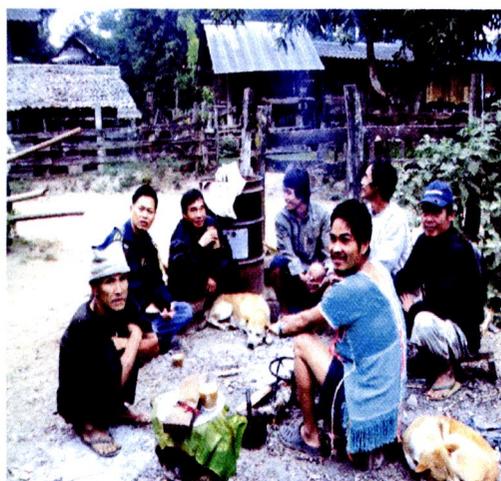
ตาราง 12 แสดงจำนวนร้อยละของพื้นที่ถือครองที่ดินทางการเกษตร

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครองที่ดินทางการเกษตร		
มีที่ดินเป็นของตนเอง 10 ไร่		
มีเอกสารสิทธิ์	2	3.6
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	54	96.4
รวม	56	100.0
เขตที่ทำกิน		
อยู่นอกเขตป่าสงวน	2	3.6
อยู่ในเขตป่าสงวน	54	96.4
รวม	56	100.0

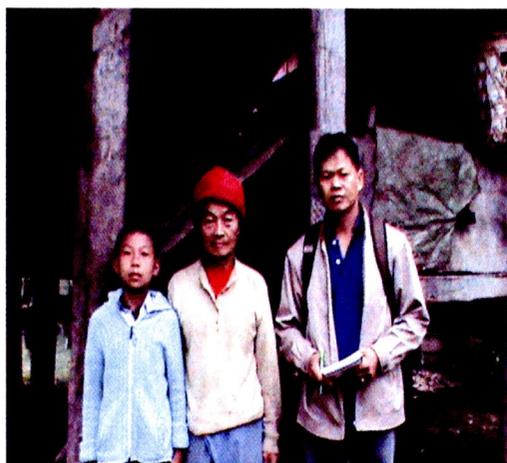
จากผลการศึกษาข้อมูลพบว่า พื้นที่ถือครองที่ดินของชุมชน จากแบบสอบถาม ร้อยละ 96.4 ของผู้ตอบแบบสอบถาม 54 คนไม่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 3.6 มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนที่ทำกินอยู่ในป่าสงวน ร้อยละ 96.4 อยู่ในเขตป่าสงวน ร้อยละ 3.6 อยู่นอกป่าเขตสงวน

ภาพ 3 การประชุมราษฎรที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

ภาพ 4 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตอนเช้าในหมู่บ้าน

ภาพ 5 นายมูล พะยะ เป็นคนผู้ที่อาศัยอยู่ก่อน

ภาพ 6 นายดวงไทย ดานอมีความรู้เรื่องสมุนไพร

ภาพ 7 นางดอก สะกะแฮ หมอตำแยะ
ประจำหมู่บ้าน

ภาพ 8 ไม้ไผ่ที่ใช้ทำแพ

ภาพ 9 ลักษณะของบ้านเรือนที่เริ่มเปลี่ยนแปลง

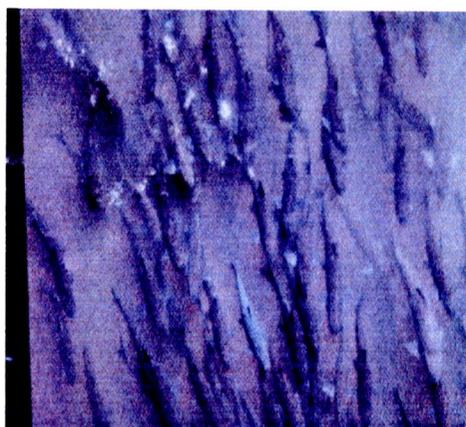

ภาพ 10 บ้านเรือนที่พัฒนามีความทันสมัยขึ้น

ประสบการณในการอนุรักษ์ปลาในลำน้ำแม่แตงที่ประสบผลสำเร็จ

ชุมชนบ้านป่าข้าวหลามเป็นชุมชนที่มีการอพยพมาจากที่ต่างๆ กันหลายพื้นที่และมีผู้นำตามธรรมชาติหลายคน แต่ก็ไม่มีกลุ่มผู้นำใดเป็นจุดเด่น ปี พ.ศ. 2535 ได้มีการร้องขอให้จัดตั้งโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นในพื้นที่ คาบตำรวจประหยัด จันตายนท์ ครูใหญ่คนแรกก็นำชาวบ้านให้มีการอนุรักษ์ปลาในลำน้ำแม่แตงบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน โดยให้ถือจากสะพานสะลิ่งเข้าหมู่บ้านเหนือขึ้นไประยะทาง 500 เมตร และได้ลงไป ระยะทาง 500 เมตร ถึงเป็นเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำทุกชนิดห้ามจับ ผู้ใดฝ่าฝืนจะทำการถูกปรับเป็นเงิน 1,500 บาท นำเงินเข้าหมู่บ้านจากการสอบถามชาวบ้านทราบว่ามิผู้ลักลอบจับปลาโดยไม่ได้ตั้งใจ เพียง 2 รายนับตั้งแต่มีการอนุรักษ์และในช่วงหลังมีคนพยายามที่จะลักลอบจับปลาเป็นคนในชุมชน จึงมีการคิดและวางแผนโดยชุมชนเองได้ไปหาบาทหลวงมาทำพิธีทางศาสนาคริสต์ขึ้นที่บริเวณอนุรักษ์ปลามีการเลี้ยงด้วยหัวหมูจึงทำให้ให้พิธีที่จัดเกิดความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นตั้งแต่นั้นมามีคนมาลักขโมยเพียงคนเดียวและมาสารภาพแต่ก็ได้เสียชีวิตไปแล้ว และปัจจุบันสถานที่อนุรักษ์ของบ้านป่าข้าวหลามเป็นที่เล่าลือกันในตำบลว่ามีการอนุรักษ์ปลาที่มากที่สุดเ็นตำบล และมีหมู่บ้านสบก่ายหมู 3 บ้านเมืองกีด หมู 1 นำเอาวิธีการอนุรักษ์ปลาไปเป็นแบบอย่างใช้ในหมู่บ้านของตนเอง ที่เล่ากันว่าน่าจะมีปลา มีขนาดน้ำหนัก ตัวบางตัวน่าจะถึง 10 กิโลกรัม มีนับเป็นพันตัวอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ และสามารถเอากล้วยมะละกอกที่สุก เศษผักโยนให้ปลากินได้ในช่วงฤดูแล้งจะสามารถมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดจะรวมตัวกันเป็นฝูง คอยกินอาหารจากชุมชนหรือผู้มาเที่ยว

ภาพ 11 ปลาที่ชุมชนได้อุรักษ์ไว้ที่ทางเข้าหมู่บ้าน ภาพ 12 ป้ายแสดงบอกเขตอนุรักษ์

ตาราง 13 การวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบ time line

ก่อนปี พ.ศ. 2535	ปี พ.ศ. 2535	ปี พ.ศ. 2545	ปัจจุบัน (2554)
- ราษฎรมีที่อยู่ยังไม่เป็น หลักแหล่งอยู่ไปตาม สภาพของป่าไม้และ ไร่รนา	- แยกตัวออกจากบ้าน สภากายหมู่ 3 มาเป็น บ้านป่าข้าวหลามหมู่ 7	- ชุมชนมีการเปลี่ยนการ ปกครองผู้ใหญ่เป็นนาย มานะ คอโมเส	- ชุมชนเพิ่มขึ้นเป็น 56 หลังคาเรือน
- ไม่มีเส้นทางเดินเข้า - ออกหมู่บ้านเป็น เส้นทางหลักส่วนมาเดิน ตามทางสัมปทานป่าไม้ หรือทางเดินสัตว์ วัล ควาย	- มีที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง มีที่นาและจับจองพื้นที่ สร้างหลักปักฐาน	- มีการพัฒนาเส้นทาง ขยายเส้นทางให้รถยนต์ เข้าชุมชนได้	- มีรถยนต์, มอเตอร์ไซค์เพิ่มมากขึ้น - ประเพณีวัฒนธรรม และการแต่งกาย ปรับเปลี่ยนไป
- ครอบครัวยุคใหม่มีอยู่ 2 ครอบครัวย้ายไป คามไร่เลื่อนลอยใน พื้นที่	- มีการท่องเที่ยวเข้าสู่ ชุมชน ในพื้นที่มีการปล้น นักท่องเที่ยว	- ปี พ.ศ. 2547 สมเด็จพระเทพฯเสด็จเยี่ยม ร.ร. เป็นครั้งที่ 2	- มีการบุกเบิกป่าเพื่อ สร้างที่ทำกินมากขึ้น โดยการจับจองตนเอง
- มีนายกะสาย ตีลู อพยพมาจากแม่เฒ่าเข้า มาอาศัยกับชุมชนเดิม พร้อมได้ชักชวนญาติที่ น้องจากอำเภอแม่สะ เรียง แม่ฮ่องสอนมาอยู่ รวม 9 ครอบครัวยุคใหม่ ได้ขึ้นการปกครองกับ บ้านสภากายหมู่ 3	- มีนายกะสาย ตีลูเป็น ผู้ใหญ่บ้านคนแรก - ชุมชนมีการพัฒนา เส้นทางเข้า-ออกโดยการ ขุดเส้นทางสำหรับ มอเตอร์ไซค์ให้เข้า-ออกได้	- มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ในลำน้ำแดง - บ้านเรือนที่อยู่อาศัยถูก ปรับเปลี่ยนจากบ้านไม้ ไผ่มาเป็นบ้านไม้ มุงด้วย ลอนคู่	- ปี พ.ศ. 2552 สมเด็จพระเทพฯเสด็จเยี่ยม ร.ร. เป็นครั้งที่ 3 และ ราษฎรมีการถวายฎีกา ขอลดนเข้าหมู่บ้านและ ขอสะพาน
	- ปี พ.ศ. 2535 มีการจัดตั้ง โรงเรียนตชด.	- มีระบบไฟฟ้าโซล่าเซลล์ ทุกหลังคาเรือนที่มี ทะเบียนบ้าน	- มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ใหญ่บ้านเป็น นายอมร ตีลู (2สมัย)
	- ปี พ.ศ. 2537 สมเด็จพระเทพฯเสด็จเยี่ยม โรงเรียน	- การใช้รถไถนาในการ ทำนา	

ที่มา: จากการเข้าพบปะกับชุมชนและสัมภาษณ์คนในชุมชน เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2554

ตอนที่ 2 ศึกษาระบบนิเวศของลำห้วยป่าข้าวหลาม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูลลำห้วยป่าข้าวหลามแบบ time line ก่อนปี พ.ศ. 2535 ลำห้วยป่าข้าวหลามอุดมสมบูรณ์ ใช้เป็นแหล่งผลิตน้ำประปาของหมู่บ้าน มีอาหารธรรมชาติ เช่น ผักกูด หน่อไม้ ปลาขนาดเล็กเช่นปลาหมอ ปลาแค้ม กุ้ง และปลาเล็กๆ อีกหลายชนิด ในช่วงน้ำมากปลาขนาดเล็กจะหนีน้ำเข้ามาอยู่ในลำห้วยป่าข้าวหลามเพื่ออาศัยและวางไข่ มีเห็ดชนิดต่างๆ ออกบริเวณตามสันเขาเช่น เห็ดเผาะ เห็ดขาง ในลำห้วยป่าข้าวหลามจะมีไม้ใหญ่ เช่นมะม่วงป่า ไม้ยางนา ไม้ประดู่ ไม้ไผ่ชนิดต่างๆ เช่น ไผ่ข้าวหลาม ไผ่ไร่ ไผ่ขาง ไผ่บง เป็นลำห้วยที่มีความยาวประมาณ 2,700 เมตร มีลำห้วยสาขา ที่แยกออกไป 7 สาขา บริเวณสันเขาจะเป็นไม้ขนาดเล็ก มีไม้สนเกี้ยวขึ้นบ้างในบางส่วน ปัจจุบันไม้ใหญ่ในลำห้วยป่าข้าวหลามถูกตัดนำออกมาใช้โดยไม่นึกถึงผลกระทบ ไม้ไผ่ขางถูกตัดออกจากลำห้วยมาทำแพให้กับนักท่องเที่ยว ส่วนที่เป็นไม้ต้นอ่อนนอกใหม่จะถูกตัดมาทำเป็นไม้ดอกเพื่อนำไปคาดแพ ในช่วงฤดูฝนมีดินโคลนถล่ม ในฤดูแล้งน้ำในลำห้วยแห้งลง ไม่เพียงพอต่อความต้องการ เดือนมกราคมของทุกปีน้ำในลำห้วยจะมีน้อยลง ชุมชนต้องขุดบ่อน้ำตื้นท้ายลำห้วยเพื่อหาแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้และนำภาชนะมาตักน้ำนำไปใช้ในครัวเรือน ทุกบ้านจะมีแกลอนน้ำมันขนาด 5 ลิตรเพื่อนำมาตักน้ำเอาไว้ใช้ ชุมชนได้ย้ายแหล่งทำน้ำประปาไปใช้ลำห้วยแม่จอกน้อยแต่ก็เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำเข้ามาข้าว ปัจจุบันได้ย้ายแหล่งทำน้ำประปาไปที่ห้วยแม่จอกหลวง ที่มีระยะทางไกลออกไปอีก บริเวณท้ายลำห้วยป่าข้าวหลามมีการบุกรุกพื้นที่เพื่อทำไร่ข้าว การเผยแพร่แนวคิดของคนในครัวเรือน มีความคิดเรื่องฟื้นฟูป่าร้อยละ 28.6 การร่วมปลูกป่ากับหน่วยราชการ 35.7 บอกให้คนในครัวเรือนปลูกต้นไม้ ร้อยละ 28.6 การคุยกันคนในครัวเรือนเรื่องฟื้นฟูป่า ร้อยละ 33.9 การไปเป็นตัวแทนปลูกป่าร้อยละ 32.1 และบอกไม่ให้ตัดไม้ร้อยละ 30.0 การดูแลและรักษาป่าของคนในครัวเรือน เคยร่วมในการดูแลรักษาป่า ร้อยละ 37.5 การเข้าไปใช้ไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลาม ร้อยละ 28.6 ความคิดกับการดูแลรักษาป่าร้อยละ 41.1 เคยเข้าไปดูป่าไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลามร้อยละ 46.4 เคยเข้าไป ลำห้วยป่าข้าวหลามมีประโยชน์ 44.6 การพูดคุยเรื่องการพัฒนาฟื้นฟูห้วยป่าข้าวหลามร้อยละ 39.3 ความคิดต้องการพัฒนาลำห้วยป่าข้าวหลามร้อยละ 33.9 การพัฒนาจะเกิดกับครัวเรือนร้อยละ 41.1 ให้คนในครัวเรือนเป็นตัวแทนการพัฒนาร้อยละ 35.7 คิดจะฟื้นฟูลำห้วยป่าข้าวหลามด้วยตนเองร้อยละ 26.8 ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนเป็นผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 47.5 ช่องทางการรับข่าวสารของชุมชนด้วยการประชุมร้อยละ 66.1 เคยร่วมปลูกป่าในห้วยป่าข้าวหลาม ร้อยละ 26.5 การให้คนในครัวเรือนไปร่วมปลูกป่าในลำห้วยร้อยละ 33.9 การปลูกป่าในลำห้วยป่าข้าวหลามมีประโยชน์ร้อยละ 42.2 การไปร่วมปลูกป่าโดย

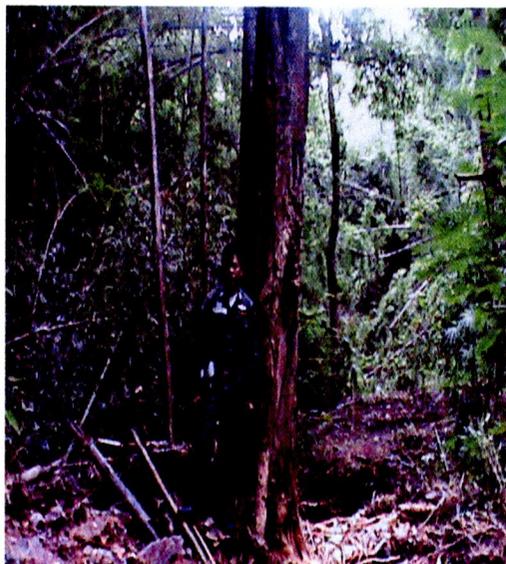
ไม่ต้องบอกร้อยละ 35.7 และการไปร่วมปลูกป่าทุกครั้งร้อยละ 33.9 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นผลวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

ตาราง 14 การวิเคราะห์ข้อมูลลำห้วยป่าข้าวหลามแบบ time line

อดีต	ปี พ.ศ. 2535	ปี พ.ศ. 2545	ปัจจุบัน (2554)
- ป่าอุดมสมบูรณ์แต่ถูกสัมปทานเพื่อเศรษฐกิจของประเทศ	- ป่าไม่มีความสมบูรณ์ทรัพยากรน้ำในลำห้วยยังมีให้ใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเช่น	- ป่าเริ่มถูกทำลายอาหารที่มีอยู่ในธรรมชาติเริ่มลดลงและหาได้ยากน้ำแห้งไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน	- มีการตัดไม้ทำลายป่าในบริเวณลำห้วยป่าข้าวหลาม - ไม้ใหญ่ในลำห้วยถูกนำไปใช้ประโยชน์สร้างบ้านเรือน
- ราษฎรบุกรุกป่าเพื่อต้องการพื้นที่ทำกิน การเกษตรและทำไร่เลื่อนลอยตามวิถีชีวิต	ประปาภูเขาของหมู่บ้าน - ไม้ใหญ่อยู่ในลำห้วยป่าข้าวหลามมีเป็นจำนวนมาก	- มีสัตว์เลี้ยง วัวควายมาอาศัย เนื่องจากมีมากขึ้นพื้นที่ถูกควบคุมป้องกัน	- มีการใช้ไม้ไผ่มากขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงไม้ไผ่โตไม่ทันความต้องการและมีราคา
ขอชนเผ่า	จำนวนมาก	- มีการขุดบ่อน้ำดินเพื่อหาน้ำ	- ทำลายป่าไปโดยไม่มี
- เป็นแหล่งต้นน้ำประปาของหมู่บ้านมีน้ำไหลตลอดปี	- การใช้ประโยชน์มีไม่มากเช่นการใช้น้ำการหาอาหารที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ผักถูด ผักหนาม หน่อไม้ เห็ด กุ้ง ปู ปลา	- มีการนำไม้ไผ่มาใช้ทำแพมากขึ้นและทำดอกสำหรับผูกแพ - เดือน มกราคมของทุกปี น้ำจะแห้งไม่มีให้เห็นในลำห้วย	- ทำลายป่าไปโดยไม่มี มาตรการบริหารการควบคุมไปกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า - ป่าบริเวณใกล้ๆลำห้วยต้นน้ำถูกทำลายเพื่อนำพื้นที่ไปใช้ทางการเกษตร

ที่มา: จากการรวบรวมจากชุมชน เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2553

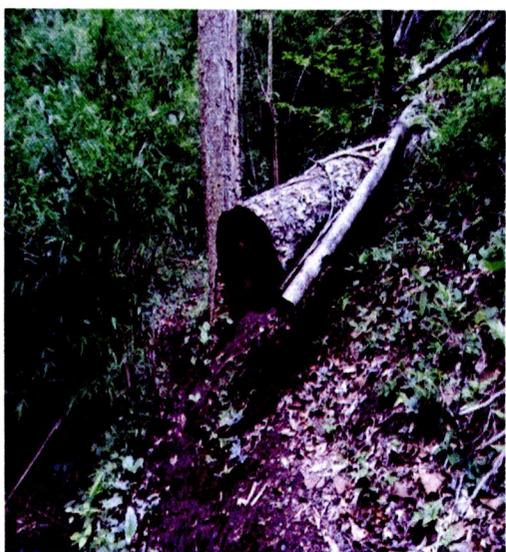
สภาพในปัจจุบันของลำห้วยป่าข้าวหลาม

ภาพ 13 ไม้ใหญ่ในลำห้วยป่าข้าวหลาม

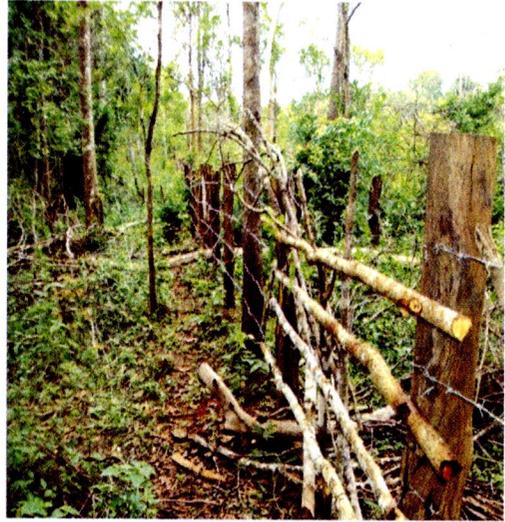
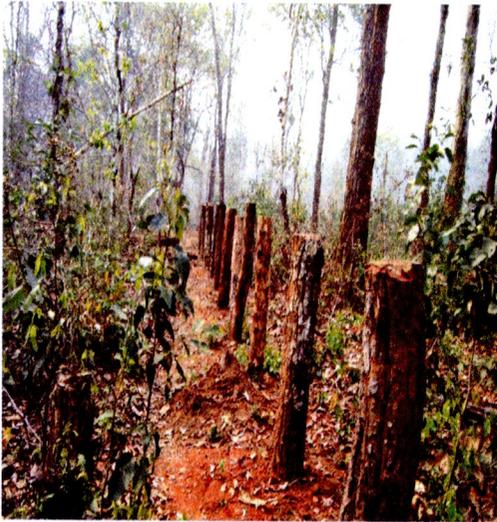
ภาพ 14 ตัดไม้ใหญ่ในลำห้วยเพื่อนำมาใช้ประโยชน์

ภาพ 15 ไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลามที่ถูกตัด

ภาพ 16 วิธีการ กานต้นไม้ให้ตายเพื่อใช้พื้นที่

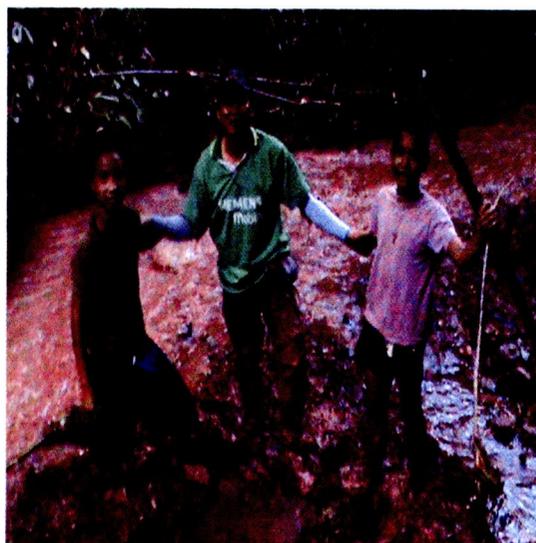
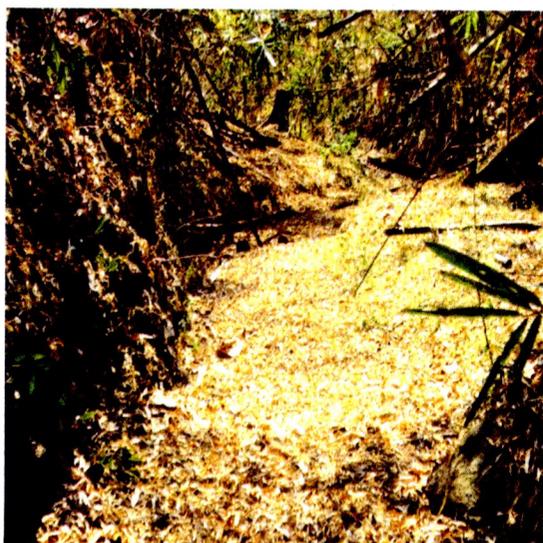
ภาพ 17 ลงเสาไม้ไว้เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ

ภาพ 18 เรียบร้อยพร้อมที่จะใช้พื้นที่

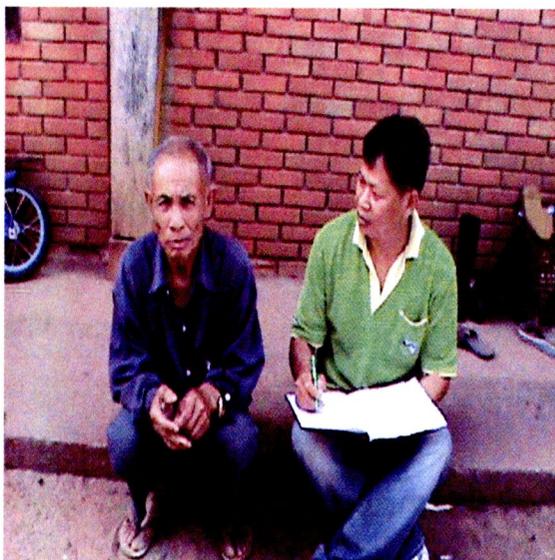
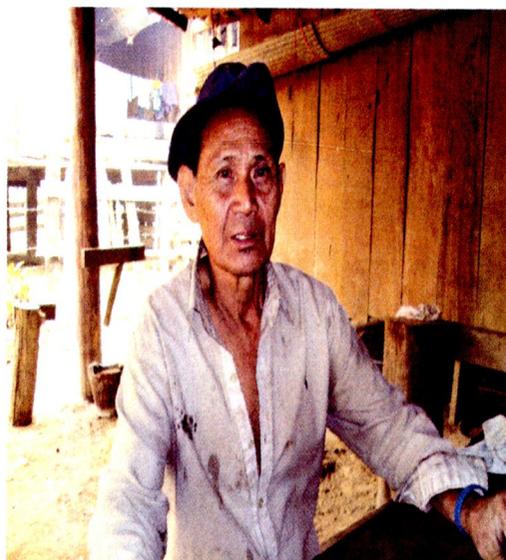

ภาพ 19 สภาพป่าที่ถูกบุกรุกเพื่อเตรียมพื้นที่

ภาพ 20 ปลุกข้าวไร่ ปลุกต้นกล้วยรอบๆ ไร่สวน

ภาพ 21 สภาพลำห้วยในช่วงฤดูแล้งไม่มีน้ำให้เห็น ภาพ 22 ดินโคลนถล่ม

ภาพ 23 นายกะสาย ตีฉู อดีตผู้ใหญ่บ้านคนแรก

ภาพ 24 นายอ้าย อินตะ อดีตพ่อกำนัล
ตำบลกึ่งช้าง

บ้านป่าข้าวหลาม เป็นชุมชนกระเหรี่ยงและมีที่อยู่ยังไม่เป็นหลักแหล่ง อาศัยตามไร่นา และที่ราบเชิงเขา นับถือผี ยังไม่ได้มีการรวมตัวกันแต่มีการเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน หย่อมบ้านเป็นประจำ ที่ทำกินจะอยู่ตามลุ่มน้ำตามลำห้วย ทำไร่เลื่อนลอยไปเรื่อย จนกว่าจะพบที่อุดมสมบูรณ์ ชุมชนบ้านป่าข้าวหลามหลังได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้าน เริ่มมีอาชีพชุมชนที่บ้านป่าข้าวหลามนิยมเลี้ยงโค, กระบือเอาไว้อาศัยและต้อนรับนักท่องเที่ยว สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ชุมชนอยู่ติดต่อกับอำเภอเชียงดาว อำเภอปาย และอำเภอแม่แตง สัมภาษณ์ นายกะสาย ตีลู อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 153 หมู่ที่ 7 ตำบลกี้คช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีบุตร 5 คน เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ 7 ปี (พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2541) เดิมมีภูมิลำเนาอยู่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอแม่เฒ่าก่อนที่จะย้ายมาอยู่ที่บ้านป่าข้าวหลามเมื่อก่อนในห้วยป่าข้าวหลามเป็นอย่างไร...มีป่าไม้ดีมากและในลำห้วยมีสัตว์ป่า เช่น ไก่ป่า หมูป่า มีน้ำที่สะอาด และใช้เป็นน้ำประปาของหมู่บ้านผมได้ไปขอเจ้าหน้าที่เอาน้ำประปามาใช้ ห้วยป่าข้าวหลามเมื่อก่อนกับปัจจุบันเหมือนกันหรือไม่เพราะ...ไม่เหมือนกันมีต้นไม้อยู่เต็มป่าไม่มีชาวบ้านเข้าไปตัดไม้ น้ำก็แห้งลงไปไม่สามารถเอาน้ำมาใช้ได้เหมือนเมื่อก่อนแล้ว ผมได้ บอกว่าจะไปตัดไม้ก็ไม่เชื่อกัน พอจะรู้หรือไม่ว่าใครตัดไม้...ก็คนในหมู่บ้าน เดี่ยวนี้มีเครื่องยนต์กันไม่เหมือนก่อน ต้องให้ป่าไม้มาจับให้หมด ....จะอย่างไรไม่ให้คนไปตัดไม้ในห้วยป่าข้าวหลาม..ห้ามบอกแล้วก็ไม่เชื่อต้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับหรือให้ป่าไม้มาจับให้หมด ผมก็ยังอยากได้บ้านสักหลังๆนั้นมันเก่าไปแล้วลูกๆจะสร้างบ้านหลังใหม่ให้ มาอยู่ใหม่ๆ มีบ้านก็หลังคาเรือน 2 หลังคาเรือนมีใครบ้าง มีบ้านนายดี คะโน และบ้านนายมูล พะยะ จะไปอำเภอทำอย่างไรไป..เมื่อก่อนไม่เหมือนเดี๋ยวนี้ต้องเดินเท้าไป หรือไม่ก็เดินลัดป่าไปทางบ้านป่ากล้วยไปทะเลบ้านแม่สะแล้วขึ้นรถยนต์โดยสารสายอำเภอปายไปลงที่แม่มาลัยแล้วก็ไปที่อำเภอ ถ้าไปทางสภากายจะต้องเดินทางด้วยเท้าอย่างเดียวไม่มีทางรถแต่ไกลไปที่ต้องพักที่บ้านสภากายหรือบ้านเมื่อกี้ก่อน ทางมันลำบากมาก คนแถวบ้านสภากายและบ้านเมื่อกี้ก็รู้จักกันหมด

พูดอะไรเกี่ยวกับป่าไม้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูก็ได้...ผมเคยบอกแล้วว่าไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่าก็ไม่ค่อยเชื่อกันมีครูตำรวจตระเวนชายแดนมาอยู่ก็ดีขึ้นเยอะคนเขาก็กลัวอยู่เหมือนกัน ไม้ใหญ่ๆที่อยู่ใกล้ผมก็ไม่ให้ตัดเหมือนกันต้องการให้ทางราชการมาช่วยเหลือ เอาป่าไม้เข้ามาอยู่ชาวบ้านจะได้กิน ทุกวันนี้เจ้าหน้าที่มาไม่ค่อยถึง (กะสาย ตีลู, 2554: สัมภาษณ์)

บ้านป่าข้าวหลามเดิมเป็นหมู่บ้านที่ขึ้นการปกครองในขณะนั้นกับหมู่บ้านสบถ้าย หมู่ที่ 3 ตำบลกี้ดช้าง การเดินทางเข้า – ออกบ้านป่าข้าวหลามยากลำบากเส้นทางเดินไม่มี ต้องเดินทางด้วยเท้าและพักค้างคืน มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีการศึกษา แต่สามารถพูดติดต่อสื่อสารกับคนพื้นราบได้ ในขณะนั้นนายกะสาย ตีลูเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ของหมู่บ้านการติดต่อทางราชการหรืออื่นๆส่วนใหญ่มักจะประสานผ่านผู้ใหญ่บ้าน สัมภาษณ์ นายอ้าย อินตะ อดีตพ่อกำนัลตำบลกี้ดช้างอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันอายุ 76 ปี ยังมีชีวิตอยู่ พ่อกำนัลเป็นกำนัลได้กี่ปี.. เป็นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2532 รวม 16 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ 1 ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อก่อนเดินทางไปป่าข้าวหลาม ไปอย่างไร..จะขึ้นรถโดยสารไปลงที่บ้านแม่สะแล้วเดินทางด้วยเท้าเข้าหมู่บ้าน เมื่อก่อนบ้านป่าข้าวหลามขึ้นกับหมู่ 3 บ้านสบถ้าย พ่อกำนัลไปราชการเรื่องอะไร เมื่อก่อนบ้านป่าข้าวหลามยังไม่ได้สัญชาติกันพ่อกำนัลต้องไปสำรวจให้ทางอำเภอ เวลากลับบ้านทำอย่างไร เดินเท้ากลับ แล้วมาพักที่ห้วยแก้วโดนหนึ่งคืนก่อน เมื่อก่อนป่ามีสภาพเป็นอย่างไร... มีไม้ใหญ่มาก คนเมื่อก่อนกลัวเจ้าหน้าที่ตำรวจมาก ไม่กล้าเหมือนคนเดี๋ยวนี้ คนบ้านป่าข้าวหลามเห็นคนข้างล่าง(คนเมือง) จะพากันวิ่งหนีหมดไม่ยอมพูดกับเราหรอก ก็ต้องไปพักบ้านนายกะสาย ตีลู (ตอนนั้นยังไม่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน) ป่าไม้มีมาก ตอนนั้นยังไม่มีเครื่องยนต์เหมือนเดี๋ยวนี้ถ้าเมื่อก่อนมีป่าคงหมดไปนานแล้ว

พูดอะไรเกี่ยวกับป่าไม้ และการอนุรักษ์บ้าง...ป่าไม้เมื่อก่อนมีไม้ใหญ่มากแต่ถูกสัมปทานตัดเอาไม้ดีๆ ไปหมด ถ้าไม่หยุดป่าก็คงหมดไป แถวบ้านป่าข้าวหลามไม้ถูกตัดแล้วจะนำไม้ล่องมากับแม่น้ำแดง ที่บ้านหมู่ 1 พ่อก็ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ที่ป่าผ่าใต้ ห้วยหก ชาวบ้านร่วมกันดูแลไว้เป็นต้นน้ำของชาวบ้าน “ห้ามไปตัดเด็ดขาดใครไปตัดหรือทำลายพ่อกำนันคนใหม่ที่เป็นลูกชายก็ตกเดือนก่อนไม่เชื่อฟังก็จับส่งตำรวจ แต่ชาวบ้านรู้กันหมดแล้ว” (อ้าย อินตะ, 2554: สัมภาษณ์)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9 จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2535 ด้วยการร้องขอของนายกะสาย ตีลู ในขณะที่เป็นผู้นำในเวลานั้นร้องขอจัดตั้งโรงเรียนกับกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต 5 (เดิม) เพื่อบุตรหลานได้ศึกษาเล่าเรียน ทางตำรวจตระเวนชายแดนได้ออกสำรวจและเห็นว่ามีความจำเป็นจริง โดยมอบหมายให้ สิบตำรวจโทประหยัด จันตานนท์(ยศและตำแหน่งในขณะนั้น)ทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ เข้ามาร่วมกับชุมชนก่อสร้างโรงเรียน ปัจจุบันเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนจำนวน 125 คนมีครูตำรวจตระเวนชายแดน 6 คน มี ค.ต.พนารัตน์ จินดากุลเป็นครูใหญ่

ดาบตำรวจประหยัด จันตานนท์ อดีตครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไลออนส์มหาจักร 9 เป็นคนแรกที่เข้าไปก่อสร้างโรงเรียนร่วมกับชาวบ้านป่าข้าวหลาม ปัจจุบันมีอายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 265 หมู่ 7 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันปฏิบัติ

จากนั้นก็นำยามาหว่านที่มีขายตามท้องตลาดเทลงไปในแอ่งที่เจาะเอาไว้ดินไม้จะดูดซับเอาไว้ภายใน 1 ปีจะตายเรียบร้อย คนในชุมชนจะรู้ดีว่าพื้นที่ไหนเป็นของผู้ใดเป็นคนจับจองไว้บ้าง หลังจากโคนลมเสร็จเรียบจะปลูกต้นกล้วย มันสำปะหลัง แซมในพื้นที่ ในพื้นที่ป่าบริเวณใกล้ลำห้วยป่าข้าวหลามก็ถูกระทำเหมือนกันแต่ไม่สามารถหยุดยั้งการกระทำเช่นนี้ได้จากชุมชน เพราะเรามาทำหน้าที่ด้านการศึกษา จะจับกุมส่งเจ้าหน้าที่เราอาจจะเป็นอันตรายได้ ในการประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้งก็ได้บอกกล่าวตักเตือนและช่วยกันดูแลป่าไม้ แต่ก็ดูเหมือนว่าจะต้านทานกระแสะของชุมชนไม่ได้ ผมอยู่กับชุมชนมานานพอทราบว่าชุมชนมีความต้องการอะไรและจะมีวิธีใดที่จะเข้าไปพัฒนาชุมชนได้โดยไม่ต้องใช้กำลังให้แตกแยกกันสามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งหน่วยงานรัฐ และชุมชน จึงต้องการที่จะวิจัยเรื่องนี้ด้วยเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างให้กับชุมชน

ตาราง 15 แสดงการมีส่วนร่วมของคนในครัวเรือนเกี่ยวกับการฟื้นฟูหญ้าข้าวหลาม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	การ แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ท่านเคยพูดคุยเสนอความคิดเห็นเรื่องการฟื้นฟูหญ้า	14.3 (8)	28.6 (16)	28.6 (16)	19.6 (11)	8.9 (5)	100.00% (56)	ปานกลาง
ท่านเคยปลูกป่าร่วมกับหน่วยราชการ	14.3 (8)	37.6 (21)	35.7 (20)	12.5 (7)	3.6 (2)	100.00% (56)	ปานกลาง
ท่านเคยบอกคนในครัวเรือนให้ปลูกต้นไม้	14.3 (8)	28.6 (16)	28.6 (16)	17.9 (10)	14.3 (6)	100.00% (56)	มาก
ท่านเคยคุยกับคนในครัวเรือนในเรื่องฟื้นฟูหญ้า	10.7 (6)	32.1 (18)	33.9 (19)	14.3 (8)	8.9 (5)	100.00% (56)	ปานกลาง
ท่านเคยให้คนในครัวเรือนเป็นตัวแทนปลูกป่า	12.5 (7)	26.8 (15)	32.1 (18)	19.6 (11)	8.9 (5)	100.00% (56)	ปานกลาง
ท่านเคยบอกให้คนในครัวเรือนไม่ตัดไม้	16.1 (9)	30.0 (17)	23.2 (13)	10.7 (6)	19.6 (11)	100.00% (56)	ปานกลาง
รวม							ปานกลาง
						3.41	ปานกลาง

จากการศึกษาข้อมูลคนในครัวเรือนเกี่ยวกับการฟื้นฟูหญ้าข้าวหลามเคยพุดคุย
เสนอความคิดร้อยละ 28.6 มากที่สุดและแสดงความคิดเห็นน้อยที่สุด ร้อยละ 8.9 และการร่วมปลูก
ป่าของชุมชนกับหน่วยงานราชการ มีผู้แสดงความคิดเห็นร้อยละ 37.6 มากที่สุด และน้อยที่สุดร้อย
ละ 3.6 การบอกคนในครัวเรือนให้ปลูกต้นไม้ มีผู้เสนอความคิดมากที่สุดร้อยละ 28.6 น้อยที่สุด
แสดงความคิดเห็นน้อยที่สุด ร้อยละ 10.7 การคุยกันในครัวเรือนเรื่องการปลูกป่า ร้อยละ 33.9
แสดงความคิดเห็นมากที่สุด น้อยที่สุด 8.9 การให้คนไปปลูกป่าแทนมีผู้ให้ความคิดเห็นมากที่สุด
32.1 มากที่สุด และน้อยที่สุดที่ไม่มีตัวแทนคิดเป็นร้อยละ 8.9 และการบอกไม่ให้คนในครัวเรือน
ไม่ตัดไม้ แสดงความคิดเห็นมากที่สุด 30.0 มากที่สุดและน้อยที่สุด 10.7 (ดูรายละเอียดในตาราง 15)

ตาราง 16 แสดงการดูแลและรักษาพยาบาลของคนในครัวเรือนกับการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านชาวหลาม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ท่านเคยร่วมในการรักษาบุตรหลานที่ไม่ได้ช่วยเหลือ	16.1 (9)	37.5 (21)	30.4 (17)	7.1 (4)	8.9 (5)	100.00% (56)	3.44 ปานกลาง
ท่านเคยเข้าไปช่วยเหลือในหมู่บ้านชาวหลาม	8.9 (3)	21.4 (12)	28.6 (16)	25.0 (14)	16.1 (9)	100.00% (56)	2.82 ปานกลาง
ท่านเคยให้ความคิดกับการดูแลสุขภาพ ในหมู่บ้านชาวหลาม	17.9 (10)	30.4 (17)	41.1 (23)	10.7 (6)	- (-)	100.00% (56)	3.55 มาก
ท่านเคยเข้าไปดูแลสุขภาพ ท่านได้คิดว่าป่าในหมู่บ้านชาวหลามมีประโยชน์	12.5 (7)	25.0 (4)	46.4 (26)	14.3 (8)	1.8 (1)	100.00% (56)	3.32 ปานกลาง
	44.6 (25)	30.4 (17)	19.6 (11)	5.4 (3)	- (-)	100.00% (56)	4.14 มาก
รวม							3.37 ปานกลาง

จากการศึกษาข้อมูลเห็นได้ว่าในการรักษาดูแลป่าไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลามมีผู้เข้าร่วมคิดเป็นร้อยละ 37.5 การเข้าไปใช้ไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลามมีผู้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดร้อยละ 28.6 แสดงว่าชุมชนเข้าไปใช้ป่า ในความคิดเกี่ยวกับการที่จะดูแลรักษาป่าชุมชนได้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดร้อยละ 41.1 คนในชุมชนเคยเข้าไปดูไม้ในห้วยป่าข้าวหลามในลักษณะใดก็ตามเช่นไปหาของป่า ตามหาสัตว์เลี้ยงหรืออย่างไรก็ตามก็คงเห็นสภาพป่าไม้พอที่จะตอบได้ว่าเป็นเช่นใดจากการแสดงความคิดเห็นร้อยละ 46.4 เคยเข้าไปในห้วยป่าข้าวหลาม ป่าในห้วยป่าข้าวหลามมีประโยชน์หรือไม่อย่างไร มีผู้แสดงความคิดเห็นมากที่สุดร้อยละ 44.6 แสดงเห็นว่าป่าในห้วยป่าข้าวหลามมีประโยชน์แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรที่จะจัดการปัญหาซึ่งจะทำให้เกิดการทำลายต่อไปได้จนหมดประโยชน์ (ดูรายละเอียดในตาราง 16)

ตาราง 17 แสดงแนวคิดของคนในครัวเรือนเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านชาวหลาม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	การ แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ท่านเคยคุยกับคนในครอบครัวเรื่องการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านชาวหลาม	16.1 (9)	23.2 (13)	39.3 (22)	16.1 (9)	5.4 (3)	100.00% (56)	3.28 ปานกลาง
ท่านมีความคิดต้องการพัฒนาหมู่บ้านชาวหลาม	23.2 (13)	30.4 (17)	33.9 (19)	12.5 (7)	- (56)	100.00% (56)	3.64 มาก
ท่านคิดว่าการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านชาวหลาม จะเกิดประโยชน์กับคนในครัวเรือน	41.1 (23)	33.9 (19)	17.9 (10)	7.1 (4)	- (56)	100.00% (56)	4.08 มาก
ท่านจะให้คนในครัวเรือนไปเป็นตัวแทนท่าน	12.5 (7)	35.7 (20)	32.1 (18)	16.1 (9)	3.6 (2)	100.00% (56)	3.37 ปานกลาง
ท่านเคยคิดที่จะพัฒนาพื้นที่หมู่บ้านชาว หลามด้วยตนเอง	14.3 (8)	25.0 (14)	26.8 (15)	25.0 (14)	8.9 (5)	100.00% (56)	3.10 ปานกลาง
รวม							3.49 ปานกลาง

จากการศึกษาข้อมูล แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีการพูดคุยเรื่องของการพัฒนาห้วยป่าข้าวหลามมากที่สุดร้อยละ 39.3 รองลงมาร้อยละ 23.2 และน้อยที่สุด ร้อยละ 5.4 และมีความคิดต้องการพัฒนาให้มีความคิดเห็นมากที่สุด ร้อยละ 33.9 รองลงมาร้อยละ 30.4 และน้อยที่สุดร้อยละ 12.5 และชุมชนคิดว่าการพัฒนาจะเกิดประโยชน์กับคนในครัวเรือน ร้อยละ 41.1 ออกความเห็นมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 33.9 หากมีการพัฒนาจะให้คนไปเป็นตัวแทนมีผู้ให้ข้อคิดเห็นมากที่สุด ร้อยละ 35.7 รองลงมาร้อยละ 32.1 น้อยที่สุดร้อยละ 3.6 และคิดว่าจะมีคนคิดพัฒนาด้วยตนเองมีผู้ที่ออกความเห็นมากที่สุดร้อยละ 26.8 รองลงมาร้อยละ 25.0 น้อยที่สุดร้อยละ 8.9 (ดูรายละเอียดในตาราง 17)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ห้วยป่าข้าวหลาม

ท่านเผยแพร่ความคิดการพัฒนากับใครบ้าง...จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าจะบอกลูกหลานและคนรอบข้างสมาชิกในครอบครัว ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ หน่วยต้นน้ำห้วยน้ำค้าง และท่านทำอะไร โดยการบอกเล่าให้ฟังว่าน่าจะปลูกต้นกล้วย ปลูกป่า ป่าไม้เป็นของอยู่กับคู่ชีวิต ไม่ต้องเผาป่า และตัดไม้ การบวชป่า ทำแนวป้องกันไฟฟ้า การปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปในลำห้วยจะทำให้มีปัญหา ควรมีการล้อมรั้วเพื่อป้องกันสัตว์เข้าไปในลำห้วยป่าข้าวหลาม กลัวว่าจะมีคนเข้าไปลักลอบตัดไม้อีก

ตาราง 18 แสดงผู้ที่มีบทบาทในชุมชนที่ท่านให้ความเชื่อถือ

ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนที่ท่านให้ความเชื่อถือ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ผู้ใหญ่บ้าน	21	37.5
พ่อ - แม่	17	30.4
ผู้นำศาสนา	12	21.4
ผู้นำตามธรรมชาติ	4	7.1
ญาติผู้ใหญ่	2	3.6
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูลจะเห็นได้ว่าชุมชนให้ความเชื่อถือในตัวผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด 21 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ใหญ่บ้านมีความเป็นผู้นำชุมชนถึงจะเชื่อถือ รองลงมา เป็น พ่อ – แม่ มี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 ผู้นำศาสนามี 12 คน คิดเป็นร้อยละ 21.4 เป็นผู้ที่นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชนมาก น้อยที่สุดเป็นญาติผู้ใหญ่ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6 (ดูรายละเอียดในตาราง 18)

ตาราง 19 ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสาร

รับข้อมูลข่าวสารในชุมชนได้ทาง	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
หอกระจายข่าว	10	17.9
การประชุม	37	66.1
บอกกล่าวต่อกัน	6	10.7
ต่างคนต่างถามกัน	1	1.8
อื่นๆ ...ระบุ	2	3.6
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูลจะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ประชาชนจะได้รับจากการประชุมร้อยละ 66.1 ผู้ใหญ่บ้านเป็น ผู้นำที่รับข่าวสารมาจากทางอำเภอหน่วยงานส่วนราชการ และมีการประชุมบอกให้หมู่บ้านรับทราบ รองลงมาเป็นการทราบทางหอกระจายข่าว ก็เป็นการเผยแพร่ข่าวสารของทางราชการให้หมู่บ้านร้อยละ 17.9 ได้รับทราบที่เป็นเรื่องเพียง 1 – 2 เรื่องหรือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญน้อย การบอกกล่าวต่อกัน ร้อยละ 10.7 ต่างคนต่างถามร้อยละ 1.8 และอื่นๆไม่ได้ระบุ ร้อยละ 3.6 (ดูรายละเอียดในตาราง 19)

ตาราง 20 แสดงการปลูกป่าของคนในครัวเรือน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	การ แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ท่านเคยร่วมปลูกป่าในลำห้วยป่าช้าหาลาม	10.7 (6)	23.2 (13)	26.8 (15)	23.2 (13)	16.1 (9)	2.89 (56)	ปานกลาง
ท่านให้คนในครัวเรือนไปร่วมปลูกป่าใน ลำห้วยป่าช้าหาลาม	12.5 (7)	25.0 (14)	33.9 (19)	14.3 (8)	14.3 (8)	3.07 (56)	ปานกลาง
ท่านว่าการปลูกป่าในลำห้วยป่าช้าหาลาม มีความสำคัญและมีประโยชน์	37.5 (21)	42.2 (24)	12.5 (7)	7.1 (4)	- (-)	4.10 (56)	มาก
คนในครัวเรือนได้เข้าร่วมปลูกป่าใน ลำห้วยป่าช้าหาลามโดยไม่ต้องบอก	10.7 (6)	14.3 (8)	23.2 (13)	35.7 (20)	16.1 (9)	2.67 (56)	ปานกลาง
ท่านและคนในครัวเรือนเข้าร่วมปลูกป่าทุก ครั้งเมื่อมีกิจกรรม	37.5 (21)	33.9 (19)	19.6 (11)	8.9 (5)	- (-)	4.00 (56)	ปานกลาง
รวม						3.34	ปานกลาง

จากการศึกษาข้อจะเห็นได้ว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการไปร่วมปลูกป่าในห้วยป่าข้าวหลามมากที่สุดในระดับปานกลาง ร้อยละ 26.8 และมากที่สุดในระดับปานกลางร้อยละ 33.9 เมื่อมีการปลูกป่าในลำห้วยป่าข้าวหลามโดยให้คนในครัวเรือนไปร่วม และการปลูกป่าในลำห้วยมีความสำคัญมากที่สุดในระดับมากร้อยละ 42.2 ที่มองเห็นความสำคัญ หากมีการปลูกป่าจะเข้าร่วมโดยความสมัครใจ ด้วยจิตสำนึกมากที่สุดอยู่ในระดับร้อยละ 35.7 แสดงให้เห็นว่าจะต้องมีการบอกหรือร้องขอจะไปช่วย การปลูกป่าทุกครั้งจะเข้าร่วม มากที่สุดในระดับมากที่สุดร้อยละ 37.5 แสดงให้เห็นว่าเมื่อมีกิจกรรมโดยการบอกกล่าวจะมีคนเข้าร่วมมาก (ดูรายละเอียดในตาราง 20)

ตอนที่ 3 แนวทางการฟื้นฟูและอนุรักษ์ลำห้วยป่าข้าวหลามตาม แนวทางพระราชดำริในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

จากสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ใหญ่ พื้นดินกักเก็บความชุ่มชื้น คายน้ำออกมาให้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ลำห้วยป่าข้าวหลามเดิมเป็นแหล่งต้นน้ำที่ใช้ผลิตน้ำประปาให้กับชุมชนป่าข้าวหลาม จนปัจจุบันน้ำในลำห้วยป่าข้าวหลามแห้งลง ชุมชนไม่มีน้ำใช้จึงหาแหล่งน้ำใหม่มาใช้ การปล่อยให้เกิดปัญหาต่อ ๆ ไป ทั้งที่เป็นพื้นที่ที่สามารถที่จะพัฒนาให้มีประโยชน์ได้ การแสวงหาแนวทางการฟื้นฟูจากแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ เช่นทฤษฎีการฟื้นฟูป่าตามแนวทางพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ การได้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนร้อยละ 33.9 การใช้ประโยชน์จากลำห้วยป่าข้าวหลามร้อยละ 35.7 บุตรหลานจะได้ใช้ประโยชน์ร้อยละ 46.6 การได้ใช้น้ำในลำห้วยป่าข้าวหลามร้อยละ 41.1 การเข้าไปใช้ไม้ฟืนในลำห้วยร้อยละ 26.8 การบวชป่าเป็นรูปแบบให้มีการพัฒนาร้อยละ 39.3 ชุมชนต้องการให้ชาวบ้านมีบทบาทร้อยละ 69.6 ให้เจ้าหน้าที่อุทยานเข้ามาให้ความรู้ร้อยละ 57.1 เงื่อนไขประเพณีวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาร้อยละ 46.4 ต้นน้ำแห้งแล้งเป็นสาเหตุที่ต้องการพัฒนาร้อยละ 46.4 ผู้ที่จะช่วยสนับสนุนในการพัฒนาได้คือชาวบ้านร้อยละ 35.7 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นผลวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ตาราง 21 แสดงเกี่ยวกับประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการพัฒนาพื้นที่ห้วยป่าข้าวหลาม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	การ แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ท่านคิดว่าท่านได้ประโยชน์จากห้วยป่าข้าวหลาม	33.9 (19)	28.6 (16)	30.4 (17)	7.1 (4)	- (56)	3.89	มาก
ท่านคิดว่าได้ใช้ประโยชน์จากห้วยป่าข้าวหลาม	23.2 (13)	35.7 (20)	26.8 (15)	12.5 (7)	1.8 (1)	3.66	มาก
ท่านคิดว่าถูกหลามได้ใช้ประโยชน์จาก ห้วยป่าข้าวหลาม	28.6 (16)	46.6 (26)	19.6 (11)	5.4 (3)	- (56)	3.98	มาก
ท่านคิดว่าได้ใช้น้ำในลำห้วยป่าข้าวหลาม	26.8 (15)	16.1 (9)	41.1 (23)	16.1 (9)	- (56)	3.53	มาก
ท่านคิดว่าท่านได้ใช้ไม้ฟืนในลำห้วยป่าข้าวหลาม	10.7 (6)	16.1 (9)	23.2 (13)	23.2 (13)	26.8 (15)	2.60	ควร ปรับปรุง
รวม						3.53	ปานกลาง

จากการศึกษาข้อมูลจะเห็นได้ว่า มีผู้ให้ความคิดเห็นมากที่สุด ร้อยละ 33.9 เมื่อมีการพัฒนาแล้วชุมชนจะได้รับประโยชน์ จากห้วยป่าข้าวหลาม และได้ใช้ประโยชน์จากห้วยป่าข้าวหลามมีผู้ออกความคิดเห็นมากที่สุดร้อยละ 35.7 ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์จากห้วยป่าข้าวหลามมีผู้ที่ออกความคิดเห็นมากที่สุด ร้อยละ 46.6 มีผู้ให้ความคิดเห็นว่าได้ใช้ประโยชน์จากน้ำห้วยป่าข้าวหลามมากที่สุดร้อยละ 41.1 และจะได้ใช้ไม้ฟืนในลำห้วยป่าข้าวหลามมีผู้ที่ให้ความคิดเห็นมากที่สุด 23.2 ว่าจะได้ใช้ (ดูรายละเอียดในตาราง 21)

ตาราง 22 แสดงการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ห้วยป่าข้าวหลาม

ท่านต้องการพัฒนาฟื้นฟูป่าในชุมชนของท่านในรูปแบบใดบ้าง	จำนวน(คน)	คิดเป็นร้อยละ
บวชป่า	22	39.3
ปลูกป่า	15	26.8
ทำฝายชะลอน้ำ	7	12.5
ทำแนวกันไฟ	6	10.7
อื่นๆ ระบุ...	6	10.7
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล ราษฎรมีความต้องการรูปแบบที่จะพัฒนาป่าในชุมชนของตนเองโดยการบวชป่ามากที่สุดถึงร้อยละ 39.3 เป็นรูปแบบที่รักษาป่าโดยไม่ไปทำลายเพียงแต่ช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้เข้าไปทำลายป่าโดยเอาประเพณีกรรมทางความเชื่อมาเป็นกฎระเบียบของชุมชน รองลงมาร้อยละ 26.8 ต้องการรูปแบบการปลูกป่าซึ่งชุมชนเคยเข้าร่วมการปลูกป่ากับทางราชการซึ่งเป็นที่น่าเชื่อถือ (ดูรายละเอียดในตาราง 22)

ตาราง 23 แสดงบทบาทในการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร

ท่านต้องการให้ใครเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาฟื้นฟู	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ครู	5	8.9
เจ้าหน้าที่อุทยาน	3	5.4
ชาวบ้าน	39	69.6
องค์การบริหารส่วนตำบล	4	7.1
เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่า	5	8.9
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล คนที่ชุมชนต้องการให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนามากที่สุดคือชาวบ้านด้วยกันมากที่สุด ร้อยละ 69.6 แสดงว่าชาวบ้านก็ต้องการมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยชาวบ้านเป็นคนทำคนดูแลสามารถบอกกล่าวตักเตือนกันได้ หน่วยงานอื่นเป็นเพียงผู้มาให้ความรู้ชี้แนวทางให้กับชุมชน รองลงมา ร้อยละ 8.9 เป็นครูและเจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่า เป็นหน่วยอยู่ในพื้นที่ก็ตามชาวบ้านก็ยังเห็นบทบาทที่จะช่วยชาวบ้านได้ บางทีก็มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ไปการพัฒนาก็ไม่ต่อเนื่อง (ดูรายละเอียดในตาราง 23)

ตาราง 24 แสดงความต้องการมีความรู้การพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่า

ท่านต้องการความรู้ในการพัฒนาฟื้นฟูป่าและการอนุรักษ์ป่า	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ครู	5	8.9
เจ้าหน้าที่อุทยาน	32	57.1
ชาวบ้าน	6	10.1
องค์การบริหารส่วนตำบล	4	7.1
เจ้าหน้าที่สถานีควบคุมไฟป่า	9	16.1
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล เห็นได้ว่าชุมชนต้องการให้ เจ้าหน้าที่อุทยานมาให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาฟื้นฟูป่าถึงร้อยละ 57.1 รองลงมาต้องการให้เจ้าหน้าที่ควบคุมไฟป่ามาให้ความรู้ร้อยละ 16.1 และทำให้ชาวบ้านเหมือนกันมาให้ความรู้ ร้อยละ 10.1 ให้ครูที่อยู่ในพื้นที่มาให้

ความรู้ร้อยละ 8.9น้อยที่สุดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมาให้ความรู้ร้อยละ 7.1 (ดูรายละเอียดในตาราง 24)

ตาราง 25 แสดงเงื่อนไขอะไรที่ทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ฟูป่า

เงื่อนไขอะไรที่ทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ฟูป่า และการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ประเพณีวัฒนธรรม	26	46.4
กฎระเบียบของชุมชน	15	26.4
กฎหมาย	1	1.8
เจ้าหน้าที่	11	19.6
อื่นๆ ระบุ...	3	5.4
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล แสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านต้องการเอาประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ฟูป่าการอนุรักษ์ จะเป็นประเพณีทางศาสนา หรือความเชื่อต่างๆ เด็กรุ่นใหม่ๆ จะลืมาถึงประเพณี ร้อยละ 46.4 รองลงมาต้องการเอากฎระเบียบของชุมชนมาเป็นเงื่อนไขร้อยละ 26.4 เจ้าหน้าที่มาเป็นเงื่อนไข ร้อยละ 19.6 อื่นๆ ไม่ระบุ จำนวนร้อยละ 5.4 และกฎหมายที่จะเอามาเป็นเงื่อนไข ร้อยละ 1.8 (ดูรายละเอียดในตาราง 25)

ตาราง 26 แสดงให้เห็นคนในชุมชนต้องการพัฒนาพื้นที่ฟู

อะไรทำให้คนในชุมชนต้องการพัฒนาพื้นที่ฟู และอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ต้นน้ำแห้งแล้ง	26	46.4
การบุกรุกที่ดินในชุมชน	5	8.9
การตัดไม้ทำลายป่า	20	35.7
เป็นประเพณีวัฒนธรรม	5	8.9
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล แสดงให้เห็นว่าเกิดต้นน้ำลำธารในชุมชนเกิดแห่งแล้งมีผู้แสดงความคิดเห็นถึงร้อยละ 46.4 รองลงมาร้อยละ 35.7 เห็นว่าการตัดไม้ทำลายป่าเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแห้งแล้งและจะต้องมีการพัฒนาป่าไม้และต้นน้ำลำธาร (ดูรายละเอียดในตาราง 26)

ตาราง 27 แสดงว่าใครที่จะสามารถช่วยสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาฟื้นฟู

ท่านคิดว่าใครที่จะสามารถช่วยสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธารได้	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
ครู	10	17.9
เจ้าหน้าที่อุทยาน	17	30.4
ชาวบ้าน	20	35.7
องค์การบริหารส่วนตำบล	7	12.5
ผู้นำศาสนา	5	3.6
รวม	56	100.0

จากการศึกษาข้อมูล ร้อยละ 35.7 เห็นว่าชุมชนยังที่จะสนับสนุนและช่วยเหลือตัวเอง รองลงมาร้อยละ 30.4 เห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานจะช่วยสนับสนุนชุมชนได้ ร้อยละ 17.9 เห็นว่าครูที่อยู่ในชุมชนสามารถจะช่วยเหลือได้เพราะเป็นคนใกล้ชิดชุมชนและเป็นบุคคลที่มีความรู้ (ดูรายละเอียดในตาราง 27)

ภาพ 25 กิจกรรมการอบรม

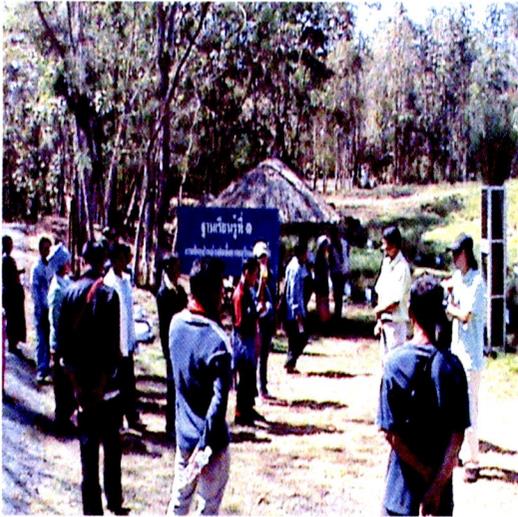
ภาพ 26 เจ้าหน้าที่ไฟป่ามาให้ความรู้

กิจกรรมการอบรมและศึกษาดูงาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในช่วงวันที่ 8 - 9 กุมภาพันธ์ 2554 โดยผู้วิจัยได้อบรมชาวบ้านในบ้านป่าข้าวหลามเรื่องการพัฒนาป่าไม้ (ฟื้นฟู) ตามแนวทางพระราชดำริฯ โดยได้เรียนเชิญเจ้าหน้าที่ไฟป่า เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์ดินน้ำห้วยน้ำดัง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้และการทำแนวกันไฟ การสาธิตการดับไฟป่าให้แก่นราษฎรในชุมชนบ้านป่าข้าวหลามพร้อมกับการฉายวิดีโอเรื่องการฟื้นฟูป่าของบ้านแม่อมก็ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้วิจัยก็ได้รับความอนุเคราะห์แผ่นวีดิโอนี้จากท่านอาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ อาจารย์เป็นประธานการกรรมการที่ปรึกษาของผู้วิจัยจากการสังเกตผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูมากเพราะวิดีโอที่เอามาให้ดูก็เป็นชุมชนกระเหรี่ยงเหมือนกันผู้เข้ารับการอบรมก็เป็นชุมชนกระเหรี่ยงทำให้มีเสียงและภาษาที่เหมือนกันจึงทำให้เกิดและมองความเข้าใจเป็นอย่างดีมองเห็นการสะท้อนการทำงานของชุมชนและอยากจะเรียนแบบที่ว่าชุมชนอื่นยังทำได้และทำได้จึงเกิดความประทับใจกันเป็นอันมาก มีผู้ที่เข้ารับการอบรมสนใจมาขออัดสำเนาวิดีโอเพื่อจะเอาไปดู และเอาให้ญาติพี่น้องที่ไม่ได้เข้าร่วมอบรมดูที่บ้าน ในระหว่างที่ดูวิดีโอก็มีเสียงคุยกัน สักพักต่างคนก็ต่างสนใจในรูปแบบการพัฒนาฟื้นฟู จากการสังเกตทุกคนในที่อบรมมีความพอใจในการดูที่วีโนครั้งนี้มาก ผู้วิจัยเองก็มีความประทับใจที่เห็นชุมชนแสดงออกมาในเชิงบวกทำให้การวิจัยในครั้งนี้มีกำลังใจเป็นอย่างมาก และทุกคนต่างก็บอกเป็นเสียงเดียวกันว่าไม่เคยได้เห็นวิดีโอแบบนี้มาก่อนเลย ถ้ามีก็ขอให้เอามาให้ดูอีก

ภาพ 27 มอบของที่ระลึกให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ภาพ 28 ขณะศึกษาดูงานที่ศูนย์การศึกษาพัฒนาฯ

ภาพ 29 ฐานเรียนรู้เรื่องหญ้าแฝก

ภาพ 30 ฐานการเรียนรู้เรื่องเห็ด

กิจกรรมศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้คัดตัวแทนของชุมชนและคณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ไลออนสัมมาจักร 9 จำนวน 25 คนเข้าทัศนศึกษาดูงานทางด้านการฟื้นฟูป่าไม้และอนุรักษ์ ณ ศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยออกเดินทางจากบ้านป่าข้าวหลามเวลา 06.00 น. เพื่อให้ทันเวลาที่นัดไว้ในเวลา 09.00 น. ในการทัศนศึกษาครั้งนี้ใช้เวลา 1 วัน เต็มๆ เพื่อต้องการให้คณะทัศนศึกษาได้เห็นการพัฒนาอย่างเต็มที่มีในศูนย์การศึกษาฯ เมื่อเดินทางไปถึงเจ้าหน้าที่ของศูนย์ให้การต้อนรับและมีนายพิทักษ์พงศ์ แต้มลิ้มและนายอนุชามานะงาน เป็นเจ้าหน้าที่ที่มาให้ความรู้และแนะนำในชุดคณะศึกษาดูงานของเรา และได้อธิบายถึงความเป็นมาเป็นไปของศูนย์การศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ พร้อมกับคณะทัศนศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ทางคณะได้มอบพระบรมฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ใไว้ให้กับศูนย์เป็นของที่ระลึก หลังจากได้รับทราบความเป็นมาของศูนย์เสร็จเรียบร้อยแล้วเจ้าหน้าที่ได้นำคณะของเราเดินทางไปดูป่าเปียก คลองไส้ไก่ การปลูกพืชกินได้ร่วมกับป่า เช่นพริกไทย และการทำฝายชะลอน้ำ เจ้าหน้าที่ได้อธิบายถึงความหมายประโยชน์ให้กับคณะที่มาพร้อมกับการดูแบบอย่างที่ดีทางศูนย์ได้สร้างเอาไว้ ในหลายหลายรูปแบบ ดันทางป่าไม้ ปลายทางประมง ระหว่างทางเกษตรและเดินทางไปดูการเลี้ยงกบ การปลูกหญ้าแฝก การทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงโคนม การเลี้ยงกระท่ายในกรงคับ การเลี้ยงแพะ การเพาะเห็ด จากการสังเกตคณะศึกษาดูงานให้ความสนใจทุกกิจกรรม เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนที่เข้าไปทัศนศึกษาไม่เคยเห็นมาก่อนและไม่เคย

ได้รับการทัศนศึกษาอย่างนี้จึงให้ความสนใจเป็นอย่างมากๆ เป็นการไปครั้งแรกของทุกคน หากมีการมาทัศนศึกษาแบบนี้ก็จะขอมาอีกได้ไหมมีผู้สอบถาม

ภาพ 31 บาทหลวงวินัย บุญถือ
จากโบสถ์สวนเจ้าศรีริน

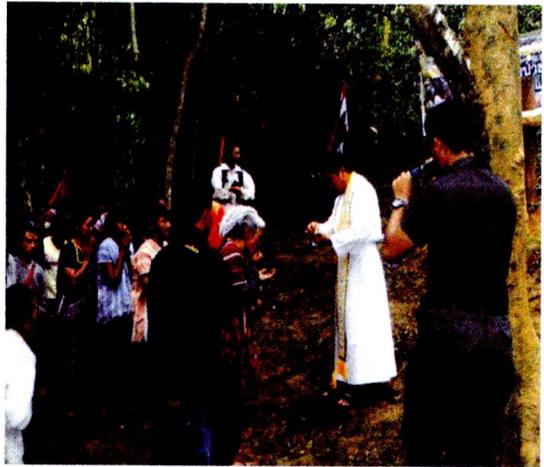

ภาพ 32 นายอดิศักดิ์ วรรณรัตน์ นายอำเภอ

กิจกรรมการบวชป่า

เป็นการพัฒนา ฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร ได้จัดกิจกรรมการบวชป่าขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2553 ได้เชิญ นายอำเภอแม่แตง นายอดิศักดิ์ วรรณรัตน์ มาเป็นประธานกล่าวเปิดงานบวชป่า เชิญหลวงพ่อวินัย บุญถือ จากโบสถ์สวนเจ้าศรีริน มาทำพิธีทางศาสนาคริสต์เป็นผู้นำกล่าวบทสวดมนต์และนำกล่าวคำปฏิญาณตนให้กับราษฎรในบ้านป่าข้าวหลามและผู้มาเข้าร่วมงาน และพิธีกรรมเช่นนี้เป็นที่เคารพนับถือของชุมชนในหมู่บ้านป่าข้าวหลามมากชาวบ้านให้ความเคารพและเชื่อถือเนื่องจากการทำพิธีกรรมเช่นนี้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ปลาในลำน้ำแดงที่หน้าหมู่บ้านชาวบ้านไม่ยอมจับปลาและไม่มิขโมยปลา มีคนเคยมาขโมยปลาไปโดยที่ชาวบ้านไม่รู้ต่อมาภายหลังมาไม่สบายจึงมาขอขมาและเสียชีวิตในเวลาต่อมา

นายอดิศักดิ์ วรรณรัตน์ นายอำเภอแม่แตง ร่วมตอกไม้กางเขนไว้บนต้นไม้ต้น แสดงให้รู้ว่าต้นไม้ต้นนี้ถูกบวชแล้วและชาวบ้านจะไม่ทำลายหากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกคำสาปแช่งจากพระเจ้า ราษฎรบ้านป่าข้าวหลามนับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมด

ภาพ 33 ชาวบ้านนำไม้กางเขนมาร่วมกิจกรรม   ภาพ 34 สวดเสีจรับขอปลูกเสกจากบาทหลวง

ราษฎรจะนำรูปไม้กางเขนมาร่วมพิธีและเมื่อทำพิธีเสร็จจะนำไม้กางเขนไปตอกติดกับต้นไม้ใหญ่และรอบบริเวณอาณาเขตที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมดถ้าชุมชนเห็นรูปไม้กางเขนก็จะทราบว่าเป็นเขตพื้นที่ได้บวชป่าไปแล้วก็จะไม้ตัดและทำลายป่าไม้และในทุก 5 ปีจะมีการทำบุญแบบเดียวกันเป็นวงรอบไปจะแสดงให้เห็นว่าป่าบริเวณนี้ถูกบวชและชาวบ้านจะไม่ไปทำลายช่วยกันดูแลและรักษาให้เป็นประโยชน์กับชุมชนต่อไปและสามารถนำไปเป็นแบบอย่างกับหมู่บ้านอื่นๆที่ใกล้เคียงได้

ภาพ 35 มอบของให้กับตัวแทนหน่วยงาน

ภาพ 36 ราษฎรที่มาร่วมงานบวชป่า

กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อพัฒนา พื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร

ภาพ 37 ป้ายเชิญชวนร่วมกิจกรรม

ภาพ 38 นายอำเภอแม่แตง,
หัวหน้าอุทยานห้วยน้ำดัง

ภาพ 39 เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

ภาพ 40 ทุกส่วนราชการร่วมกันปลูกป่าในพื้นที่

กิจกรรมการปลูกป่าสร้างจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้ชุมชนรักป่ามากกว่าวิธีการใช้อำนาจบังคับ ในการรักป่าให้กับชุมชน ทุกวันนี้ชุมชนเดือดร้อนเรื่องขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการบริโภค และการใช้ประโยชน์ เช่นการทำนา เมื่อแต่ก่อนมีน้ำมากปัจจุบันการทำน่าน้ำไม่คอยเพียงพอจึงมองเห็นปัญหาเรื่องของป่าไม้ลดลงจึงชุมชนอยู่กับป่ายอมรับว่าสาเหตุคืออะไร แต่เพียงไม่มีคนที่ผู้นำทางให้เป็นแบบอย่างที่ดีเท่านั้น การตัดไม้ทำลายป่าบริเวณเหนือต้นน้ำขึ้นไปชุมชนไม่อยากจะเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นจึงได้ร่วมใจกันดูแลป่า จัดกิจกรรมการปลูกป่าทดแทน ปลูก

ป่าโดยไม่ต้องปลูก “...ถ้าเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว...” และ “...ไม่ไปรังแกป่าหรือตัดแยะต้นไม้ เพียงคุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น...” ดังแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กิจกรรมการสร้างฝายชะลอน้ำ

ภาพ 41 การสร้างฝายชะลอน้ำร่วมกัน

ภาพ 42 ฝายชะลอน้ำในลำห้วยป่าข้าวหลาม

ชุมชนให้ความร่วมมือในการสร้างฝายชะลอน้ำในลำห้วยป่าข้าวหลาม และห้วยสาขา ในลำห้วยป่าข้าวหลามจะสร้างแบบชนิดฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก ในลำห้วยสาขาจะสร้างเป็นฝายชั่วคราวที่ทำด้วยไม้ไผ่เพื่อชะลอน้ำและกักเก็บกึ่งไม้ใบไม้ในลำห้วยป่าข้าวหลามสามารถสร้างได้ทั้งหมด 40 แห่ง โดยชุมชนเป็นแรงงานในการจัดทำผู้วิจัยสนับสนุนเรื่องอาหาร ชุมชนให้ความร่วมมือดีและสำเร็จไปด้วยดีและขอขอบคุณชุมชนทุกท่านที่เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร